

“En zij kwamen met vijven: de maagden – de wijze –, de brandende lampen ten boorde gevuld. Wat stralende liefde, wat offerende ijver! Geheiligd door zachtheid van engelengeduld.”

Fragment uit een cantate, gezongen tijdens de viering van het 100-jarig bestaan van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph, op 7 juli 1920.¹

I De wording van een liefdehuis

Veertig gulden. Dat is het bedrag dat Petronella Coppens in 1813 krijgt om een jaar voor een ‘verlaten’ meisje te zorgen. Het 10-jarige kind is een van de vele verschoppelingen in het overwegend arme ’s-Hertogenbosch. Verlaten kinderen zijn kinderen uit de onderklasse, van wie een of beide ouders overleden zijn, gevangen zitten of om andere redenen niet voor hen kunnen zorgen. Vaak zijn ze ook nog eens onwettig geboren.² De situatie van deze kinderen is, ook naar de toenmalige maatstaven, zeer schrijnend: ze worden aan hun lot overgelaten, groeien ‘als verwilderd’ op en staan bloot aan de zedeloze verlokkingen die de straat biedt.³ In ruil voor de veertig gulden biedt Petronella, een vrouw uit de gegoede Bossche burgerij, het kind voedsel, kleding en onderdak. Het meisje wordt, zoals dat heet, bij haar besteed. Ze komt uit een te laag milieu om in een weeshuis terecht te kunnen.⁴

Armenzorg: een publieke én particuliere zaak

Zo gaat dat in deze jaren. Verlaten kinderen zijn voor een groot deel afhankelijk van de goede wil van rijkere particulieren die zich hun lot aantrekken. Anders dan in de meeste andere Nederlandse steden, doet de stedelijke overheid in ’s-Hertogenbosch actief aan armenzorg, maar zonder de hulpvaardigheid en giften van particulieren en kerken kunnen de Bossche armen niet. Zo draaien de zogeheten Godshuizen, liefdadigheidsinstellingen die arme bejaarden, arme zieken, geesteszieken en ernstig verstandelijk gehandicapten opvangen, op de giften van zowel particulieren en parochies als de overheid. Dat geldt ook voor de bedeling, de ondersteuning van armen en kansarmen die nog wel een dak boven hun hoofd hebben. Het Bedelingsfonds waaruit deze steun wordt betaald, wordt met geld van burgers en kerken, én met belastinggeld, gevoed. Maar het is geen vetpot. De heersende opvatting in die tijd is immers dat armen hulp en ondersteuning als een gunst moeten zien, en niet als een recht of verworvenheid.

► De armoede is groot in 's-Hertogenbosch, eind achttiende en begin negentiende eeuw. Met dit soort akten verleent het stadsbestuur toestemming aan behoeftige mensen om te bedelen. Deze akte is uit 1782.

Bron: Stadsarchief 's-Hertogenbosch.

► Ook later in de negentiende eeuw kent 's-Hertogenbosch veel armoede. Deze vrouw, bekend als Esther, gaat in de jaren zestig maandelijks de deuren langs om spullen voor de armen te verzamelen. De prent is gepubliceerd in 1867.

Bron: Stadsarchief 's-Hertogenbosch.

Petronella, geboren in 1790 en ongehuwd, laat het niet bij dat ene meisje. In korte tijd zorgt ze voor kostadressen voor nog eens zes andere verlaten Bossche kinderen. In september 1814 stopt ze echter met haar bestedingswerk. Ze meldt zich aan als kandidaat-religieuze bij de Carmelitessen van Boxmeer. Maar omdat kloosters in het net ontstane protestantse Koninkrijk der Nederlanden niet mogen uitbreiden, kan ze haar geloften niet afleggen en dus, zoals dat heet, niet geprofest worden.⁵ Daarom keert ze in 1815 terug naar 's-Hertogenbosch. Daar hervat Petronella haar liefdewerk en neemt in haar ouderlijk huis weer verlaten kinderen op.⁶

Daar zijn er in die jaren veel van. De armoede in de stad is groot. Twintig procent van de Bosschenaren leeft permanent of incidenteel van de bedeling, een percentage dat in slechte jaren tot 25 of zelfs dertig oploopt.⁷ Veel van de sociale ellende concentreert zich in de wijken die tot de parochie Sint Jacob behoren, in het centrum van de stad. Met name in de Hinthamerstraat en op het Hinthamereinde wonen relatief veel armen.⁸ Kapelaan Jacobus Antonius Heeren, de priester die sinds 1803 in de parochie werkzaam is, is blij met het liefdewerk van Petronella. Als het aantal bestede kinderen toeneemt en Petronella het niet meer alleen aankan, zoekt hij naar mogelijkheden om het werk voort te zetten en uit te breiden. Daartoe brengt hij Petronella in contact met vijf andere ongehuwde vrouwen uit vooraanstaande families, onder wie de zussen Catharina en Maria van Grinsven. De vrouwen besluiten voortaan gezamenlijk de zorg voor de bestedelingen op zich te nemen. Ook Anna Catharina van Hees, een vertrouweling van de kapelaan, sluit zich aan. Tussen 1816 en 1818 groeit het gezelschap uit tot vijftien vrouwen, terwijl het aantal bestede kinderen oploopt tot 49. Ongeveer de helft daarvan wordt op initiatief van de vrouwen zelf, en met financiële steun van kennissen en familieleden, ondergebracht. De rest gaat via de officiële weg: met geld uit het Bedelingsfonds en op verzoek van het Regentencollege, dat de verschillende liefdadigheidsinstellingen in de stad bestuurt.⁹

Petronella Coppens, vrouw van het eerste uur

Ze is een van de Bossche vrouwen die in het tweede decennium van de negentiende eeuw met de opvang van verlaten kinderen aan de basis staan van wat in 1820 de Congregatie Dochters van Maria en Joseph zou worden. Zoals meer vrouwen in die tijd, wil de ongehuwde Petronella Coppens (1790-1878), telg van een welvarende Bossche familie, zich maatschappelijk verdienstelijk maken. Niet in het vanzelfsprekende leven van een vrouw, met huwelijk en moederschap, maar in de zorg en compassie voor armen vindt zij daarom haar bestemming.¹⁰ Een leven als religieuze ligt dan voor de hand en dus gaat Petronella in 1814 naar de Carmelitessen van Boxmeer, waar ze de religieuze naam Magdalena krijgt. Hoewel ze in 1815, omdat ze door een besluit van Koning Willem I niet geprofest kan worden, terugkeert naar 's-Hertogenbosch en haar opvang- of bestedingswerk hervat, wordt ze daarna nog vaak met haar religieuze naam aangeduid. Haar uiteindelijke

verbondenheid als liefdezuster aan de congregatie duurt niet lang. In 1829 verlaat ze het huis, omdat ze zich niet kan vinden in de benoeming van een andere zuster tot algemeen overste en omdat de leefregels haar te streng zijn. Toch blijft ze zich met goede werken bezighouden. Zo opent ze in 1842 een naai- en breischool voor behoeftige meisjes in de parochie Sint Jan en begint ze een jaar later, in een aanbouw van haar nieuwe huis in de Torenstraat, een zondagsschool voor dienstmeisjes. In de jaren zestig draagt ze haar huis over aan de Fraters van Tilburg, die er een broederhuis met lagere school voor arme jongens beginnen. Een ander pand bestemt ze voor lager onderwijs aan arme meisjes, te geven door de zustergemeenschap waartoe zij ooit zelf heeft behoord. Het gebouw blijkt daar echter niet geschikt voor, maar omdat de congregatie al heeft ingestemd, komt het toch tot de oprichting van de school.¹¹ Petronella Coppens overlijdt in 1878.

Van bestedelingen naar een liefdehuis

Heeren, die goed bevriend is met de families van een aantal van de vrouwen, ziet in hun goede werken de hand van God. Op de inzet van de ongehuwde burgerdochters, die inmiddels ook oude vrouwen aan kost, inwoning en verzorging helpen, rust blijkbaar Zijn zegen. Dat sterkt Heeren in zijn voornemen een huis van liefdezusters te stichten om de vrouwen nog beter in staat te stellen hun goede werken te doen en dit werk voor de lange termijn te bestendigen.

De situatie in het Bossche Groot Ziekengasthuis, waar in 1819 te veel ongeneeslijk zieke en hulpbehoevende ouderen de plaatsen voor geneesbare zieken bezet houden, effent voor de kapelaan het pad.¹² Hij legt contact met het Regentencollege, dat met de problemen in het gasthuis in zijn maag zit. De ernstig zieke ouderen kunnen niet voor

► Glas-in-lood afbeelding van Vincentius à Paulo, in het moederhuis in 's-Hertogenbosch.

Vincentius à Paulo, rolmodel en beschermheilige

Hij is een van de beschermheiligen van de congregatie en wordt ook wel gezien als de architect ervan. Vincentius à Paulo, later Sint Vincentius, wordt in 1581 geboren in een eenvoudige boerenfamilie in het zuiden van Frankrijk. Zijn geboortestadje draagt sinds 1828 zijn naam: Saint Vincent de Paul. In 1600 wordt hij tot priester gewijd. In 1612 wordt hij pastoor in Clichy en een jaar later huiskapelaan en leraar van de gegoede familie Gondi. Twee ervaringen in 1617 zorgen voor een keerpunt in zijn leven. De ene betreft de ernstige geestelijke nood en de nood aan verzoening met zichzelf en God, die hij bij een man in Folleville aantreft. De andere ervaring is de schrijnende armoede die hij bij een gezin in Chatillon ziet. De spirituele en materiële misère raken hem diep en zetten hem aan tot actie. Hij trekt van parochie naar parochie met als motto: 'Le pauvre, c'est Jesus Christ' ('De arme, dat is Jezus Christus'). In 1625

sticht hij de missiecongregatie van de Lazaristen, die in verre landen het evangelie prediken. Acht jaar later staat hij aan de basis van de zustercongregatie Dochters van Liefde, die het lot van de armen probeert te verbeteren en daarom wereldwijd bekendheid en aanzien geniet. Zijn liefde voor de mensen aan de zelfkant van de samenleving gaat bij hem samen met een hoge positie in de Rooms-Katholieke Kerk in Frankrijk en goede contacten in de hoogste adellijke kringen. Hij staat zelfs aan het sterfbed van de Franse koning Lodewijk XIII. Die connecties hebben de daadkracht van zijn liefdewerk zeker niet in de weg gestaan. Kenmerkend voor de spiritualiteit van Vincentius, die naastenliefde koppelt aan effectief handelen, is zijn volgende uitspraak: "Je verliest er niets bij zusters, wanneer je het gebed of de eucharistie moet verlaten om naar de armen te gaan, want je gaat naar God als je de armen gaat dienen."¹³

'Le pauvre, c'est Jesus Christ' ('De arme, dat is Jezus Christus').

De ongeneeslijk zieke en hulp-behoevende ouderen kunnen worden toevertrouwd aan de zorgen van ‘(...) Persoonen welke door zuivere beginselen van Menslievendheid en godvrugt (...)’ worden gedreven.

zichzelf zorgen, hebben ook geen familie die dat kan en geld voor de oprichting van een apart gasthuis is er niet. Voor besteding bij particulieren komen ze ook al niet in aanmerking, omdat ze te veel aangepaste zorg en voeding nodig hebben.¹⁴ Heerens voornemen komt dan ook als geroepen. Het armbestuur is van mening dat deze ouderen het beste kunnen worden toevertrouwd aan de zorgen van ‘(...) Persoonen welke door zuivere beginselen van Menslievendheid en godvrugt (...)’ worden gedreven.¹⁵ Het college doelt op de vrouwen rond Petronella Coppens, wier verdiensten voor de Bossche armen alom worden erkend. Na het contact tussen Heeren en het Regentencollege laat Petronella het college weten een kosthuis te willen beginnen voor arme oude vrouwen. Zij verzoekt het armbestuur een aantal van deze vrouwen tegen een jaarlijkse vergoeding bij haar te plaatsen. Dat dit in de loop van 1819 ook daadwerkelijk gebeurt, is voor Heeren een opstap naar een echt liefdehuis. Samen met Catharina van Grinsven, een van de vrouwen van het eerste uur, laat Petronella het college weten meer arme vrouwen op te kunnen vangen als deze in één huis kunnen worden ondergebracht. De vrouwen zeggen zelf het bestuur, het beheer en de zorg op zich te nemen.¹⁶ Een onderkomen is er ook al: een huis aan de Choorstraat, dat Heeren sinds 1817 voor een ander doel huurt.¹⁷ Het Regentencollege hoeft alleen het jaarlijkse kostgeld voor de oude vrouwen te betalen. Het armbestuur laat zich overtuigen en gaat op 22 december 1819 een overeenkomst met beide vrouwen aan. Ruim een halfjaar later, op 7 juli 1820, nemen Petronella, Catharina en nog drie andere vrouwen (Anna Catharina van Hees, Catharina Appelboom en Magdalena Louwaerts) er hun intrek. Voorafgaand gaan ze echter op bedevaart naar het Duitse Kevelaer om, zoals in 1920 in een jubileumboek wordt geschreven, ‘den zegen des Heeren over het groote werk af te smeeken’.¹⁸ Ook ontdoen ze de kamers van hun weelderige inrichting; ze verkopen het goudleer op de wanden en maken van de tapijten dekens voor de op te vangen vrouwen.¹⁹ Verder wordt een van de kamers als kapel ingericht. Op 19 juli, de feestdag van de Franse heilige Vincentius à Paulo, de patroon van de liefdadigheid en ziekenzorg en een van de beschermheiligen van de congregatie, worden de eerste twaalf oude vrouwen opgenomen. Net als de datum is dat aantal niet toevallig. Het is een verwijzing naar de twaalf apostelen van Christus, de eerste volgelingen in wier voetsporen de zusters treden. Het liefdehuis is een feit. Het krijgt de naam Congregatie der Zusters van Liefde, Dochters van Maria en Joseph²⁰.

Leven in armoede en gehoorzaamheid

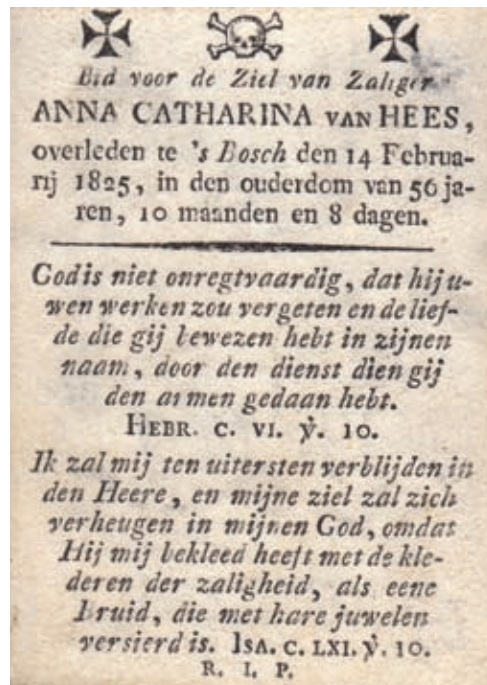
Behalve het kostgeld dat voor de verzorging en het onderhoud van de oude vrouwen is bestemd, krijgt het huis geen geld uit het Bedelingsfonds. De zusters leven van de kleine bedragen die ze zelf inbrengen en van het geld dat Heeren elk jaar uit zijn eigen vermogen schenkt. Ook krijgen ze jaarlijks 200 gulden uit de Broederschap der Heilige Harten, een kerkelijk goedgekeurde vereniging van leken in de parochie Sint Jacob, ter bevordering van religieuze activiteiten zoals charitatief werk.²¹ Overdadig is het allemaal niet. Maar de zusters hebben ook niet veel nodig. Hoewel zij nog geen officiële leefregels hebben en ook nog geen geloften hebben afgelegd, houden ze zich aan de voorschriften van Heeren, die hij vooral aan het leven en het werk van Sint Vincentius ontleent. Leven in armoede is daar een van. Leven in gehoorzaamheid ook, in het bijzonder aan Anna Catharina van Hees. Zij wordt al snel nadat de vrouwen hun intrek aan de Choorstraat nemen, met algemene stemmen tot overste benoemd. Behalve met de zorg voor de oude vrouwen, houden de zusters zich ook nog altijd bezig met hun oorspronkelijke werk: het besteden van verlaten kinderen. En net als vóór de oprichting van het liefdehuis, komt het geld daarvoor niet alleen uit het

Anna Catharina van Hees, de eerste overste

De benoeming van Anna Catharina van Hees tot overste van het liefdehuis is een logisch gevolg van haar status binnen de gemeenschap. Anna Catharina, geboren in 1768 in Oisterwijk, is een bijzondere vrouw. Als enig overgebleven kind uit een gezin van acht (haar zeven broers en zussen sterven al op jonge leeftijd) krijgt zij in de loop van haar leven steeds meer behoefte aan een, zoals dat in een eerdere publicatie over de Zusters van de Choorstraat wordt genoemd, 'meer innig godvruchtig leven'.²² Kapelaan Heeren, die in 1802 haar biechtvader wordt als Anna Catharina in 's-Hertogenbosch in een dienstbetrekking werkt, ziet al snel 'welke schat van hemelsche gunsten' de vrouw in zich heeft.²³ Enkele jaren nadat Heeren haar biechtvader is geworden, legt ze haar dienstbetrekking neer om zich helemaal aan gebed en liefdewerk te wijden. Haar toewijding is enorm. Net als Heeren geselt Anna Catharina zich drie keer per week, om zichzelf eraan te herinneren dat

Christus voor de zonden van de wereld heeft geleden en is gestorven. Ook draagt ze een boetelijfje en een boetegordel. Ze heeft visioenen over het lijden van Christus en voelt de fysieke pijn die Hij gevoeld moet hebben. De *imitatio Christi*, het navoelen van het lijden van Jezus, gaat bij haar zelfs zo ver dat ze jarenlang op vrijdagen van de pijn het bed moet houden en niet kan eten.²⁴ Heeren is overtuigd van de echtheid van haar ervaringen en gelooft dat zij direct contact heeft met het hogere. Bij sommige van zijn beslissingen verzoekt hij haar zelfs of zij God om raad wil vragen.²⁵ Anders dan de andere zusters komt Anna Catharina niet uit de gegoede burgerij. Maar haar leeftijd (ze is 52 als ze tot overste wordt benoemd) en vooral haar status van bijna heilige geven haar voldoende gezag voor de functie van overste.²⁶ Ook buiten de congregatie is haar devotie bekend. Veel tijdgenoten kennen Anna Catharina, die in 1825 overlijdt, als 'heilig Kaatje'.

► Bidprentje van Anna Catharina van Hees.

► Boetelijfje van Anna Catharina van Hees.

Bedelingsfonds. Een aanzienlijk deel van de bestedingskosten wordt door de jonge congregatie zelf betaald, met giften die de zusters van welgestelde burgers krijgen.²⁷ Het liefst nemen ze ook deze kinderen in het huis aan de Choorstraat op, maar daarvoor ontbreekt de ruimte. De zusters brengen de kinderen onder in katholieke gezinnen van onbesproken gedrag. Om op de hoogte te blijven van de situatie in deze gezinnen en van de ontwikkeling van de bestede kinderen, komen de zusters regelmatig op huisbezoek. Ze controleren dan de kleding, de gezondheid, het gedrag en de vorderingen in de vaardigheden die de kinderen zich hebben eigengemaakt. Dat laatste is belangrijk voor hun toekomst.²⁸ Het doel van de bestedingen is niet alleen de kinderen voedsel, kleding, onderdak, verzorging en opvoeding te bieden. Het bestedingswerk is ook bedoeld om hen voor te bereiden op de toekomst. Bij plaatsing wordt dan ook zo veel mogelijk gelet op de achtergrond van de kinderen.²⁹ Een jongen uit een agrarisch milieu gaat bij voorkeur naar een boerengezin, om later boerenknecht te worden. Andere jongens worden zo veel mogelijk in ambachtsgezinnen geplaatst om daar het vak van hun kostvader te leren. En meisjes worden door hun pleegmoeder en –zussen voorbereid op een toekomst als huisvrouw of dienstmeid. Als de kinderen 16 jaar zijn, zorgen de zusters voor werk en nieuw onderdak.³⁰ Meisjes worden bijvoorbeeld dienstmeid of naaister, jongens worden boerenknecht of schoenmaker. Een aantal kinderen kan ook terug naar de vader, moeder of andere familieleden. Het geld dat de jongens en meisjes verdienen, gaat naar het liefdehuis zelf, dat het weer uitgeeft aan het bestedingswerk. En terwijl de bijdragen uit het Bedelingsfonds bij de leeftijd van 16 worden stopgezet, trekken de zusters hun handen niet van de kinderen af; zij blijven tot hun 21ste onder hun toezicht. Daarna zit de taak van de zusters erop, al blijven ze vaak wel via informele contacten op de hoogte van het wel en wee van hun voormalige beschermelingen.³¹

Een religieus leven, praktische liefdadigheid

Een klooster in de traditionele zin van het woord is het liefdehuis niet. In zulke kloosters leiden contemplatieve vrouwelijke religieuzen, ook wel slotzusters of monialen genoemd, een leven dat zich afgezonderd van de wereld afspeelt. In armoede, gehoorzaamheid en zuiverheid wijden ze zich aan beschouwing, gebed en studie en aan de werkzaamheden die nodig zijn voor hun eigen levensonderhoud.

► Slotzusters leiden een contemplatief leven, afgezonderd van de wereld. Op deze foto uit 1947 zijn nonnen en novicen van het Bossche klooster van de Ongeschoeide Carmelieten (Theresianen) te zien, tijdens een recreatiewandeling door de tuin van hun slot.

Bron: Stadsarchief 's-Hertogenbosch.

Hoewel het maatschappelijk nut van de Bossche congregatie onomstreden is, vragen de zusters geen erkenning aan. Ze zijn bang voor een afwijzing (...).

De congregatie aan de Choorstraat staat juist midden in de wereld. De Bossche zusters combineren contemplatie met een actief religieus leven vol praktische liefdadigheid buiten de muren van hun huis.³² Dit soort actieve zuster gemeenschappen is in die tijd nieuw. Tot aan het begin van de negentiende eeuw kunnen katholieke vrouwen die een religieus leven willen leiden, alleen terecht in slotkloosters. Los van het feit dat het huis geen gesloten klooster (slotklooster) is, willen de zusters elke schijn van een kloosterlijk leven vermijden. In haar ijver een protestantse natie te smeden, is de overheid in het jonge Koninkrijk der Nederlanden de Rooms-Katholieke Kerk in het algemeen en (met name de contemplatieve) kloostergemeenschappen in het bijzonder, niet gunstig gezind. De oprichting van nieuwe slotkloosters is zelfs verboden. Alleen religieuze gemeenschappen die maatschappelijk actief zijn en als maatschappelijk nuttig worden beschouwd, worden onder bepaalde voorwaarden gedoogd. Hoewel het maatschappelijk nut van de Bossche congregatie onomstreden is, vragen de zusters geen erkenning aan. Ze zijn bang voor een afwijzing en willen sowieso uit het vizier van de landelijke overheid blijven; wat niet weet, wat niet deert.³³ Het gevolg is dat zij leven als de vroomste 'gewone' mensen. Ze laten zich aanspreken met 'juffrouw' en niet met 'zuster' en dragen kleding waaraan niet te zien is dat zij religieuzen zijn.³⁴ Wel dragen ze allemaal hetzelfde: een paars jak met zwarte of paarse rok, een paarse doek en een witte Brabantse muts. Op zondagen slaan ze een zwart kleed om.³⁵ Het is kleding die overeenkomt met wat vrouwen in de lagere burgerij dragen.

Advies, inspiratie en aansporing op afstand

In 1821, ongeveer een jaar na de stichting van de congregatie, verlaat kapelaan Heeren de Sint Jacobusparochie. Heeren, vanaf het begin directeur van de congregatie, wordt benoemd tot pastoor in Oirschot. De zusters vinden zijn vertrek een groot verlies en ook zelf legt hij zich niet van harte bij de overplaatsing neer. De historicus José Eijt, auteur van een proefschrift over twee Nederlandse zustercongregaties (waaronder die van de Choorstraat), sluit niet uit dat de overplaatsing het gevolg is van het feit dat niet iedereen binnen de kerk zijn bijzondere spirituele relatie met overste Anna Catharina van Hees goedkeurt.³⁶ Pastoor G.C. Molenmakers neemt veel van zijn taken over. Toch raakt Heeren niet uit beeld. Hij blijft directeur en als zodanig, samen met de overste, verantwoordelijk voor de financiën en de geestelijke tucht. Via brieven en bezoeken onderhoudt hij bovendien nauw contact met de zusters en blijft hen adviseren, inspireren en aansporen: gevraagd, ongevraagd en ter gelegenheid van bijzondere gebeurtenissen.

Zo herinnert hij zuster Francisca d'Erkenne er in 1826 aan, bij haar professie, dat zij zich volledig aan de Heer moet wijden. Zij moet 'niet alleen de wereld (...) verlaten, maar zelf er ook niets van medebrengen': "Gij Zelf Zijt Zijne Beminde, maar buiten U niets van al het Uwe. – hij verlangt Zich met U te vereenigen, en Zo te vereenigen dat gij geheel aan hem en hij geheel aan U Zij. – al wat gij nog voor ongepaste liefde zou aanhangen in de wereld, zou hem verhinderen U Zijne volle liefde te schenken."³⁷

Een andere brief, ter gelegenheid van de feestdag van Sint Vincentius, is eveneens exemplarisch voor zijn grote betrokkenheid. Op 18 juli 1823 schrijft hij overste Anna Catharina van Hees en de andere zusters allerlei 'liefdevermaningen'. "Met liefde zult gij leeren en onderrichten, met liefde zult gij voorgaan en stichten, met liefde zult gij lijden en verdragen, met liefde Zult gij waken en bidden. En Uwen Bruidegom, wiens liefde Uw hart alleen bezit, Zal U tog eens alle harten ter beloning van Uwe liefde Schenken. – laat dan alle wateren van tegenheid Uwe liefde niet uitblussen. – de liefde immers is Zoo Sterk als de dood. – de liefde overwint alles! – Wel aan! – laat dan Uwe liefde Uwe kinderen door hare werken voorlichten en aanmoedigen, en zorgt volgens de vermaning van den apostel (...) dat alles, wat er gedaan word, met liefde geschiede."38

► Brief van pastoor Heeren met allerlei liefdevermaningen, aan overste Anna Catharina van Hees, geschreven op 18 juli 1823.

Wanneer ik u dit zal spreken, dan moet ik bekenen, dat ik gene liefde genoeg in my kan vinden, om ~~u te helpen~~ u helpen, of iets van mijn te helpen. – De binnervindung immers kan ons niet getuigen. – mag ik dan waartoe Moeder! mag ik tot u iets meer, als tot alle anderen zeggen? – gy zijt immers, moeder! – en kan wel een moeder, moeder zonder liefde werken? neen – zeker – neen. – De liefde is eigen aan een moeder. – ik maak, en ik kan dan ook by u liefde onderstellen. ~~Dit verhoor ik~~ Dat gy met Gods hulp door de Voorzeker van den St. Vincentius Zult bewerken, of gene ik niet kan of niet waardig bin te bereiken. – gy zijt moeder! en zult eenmaal door den geest van liefde, de liefde in de harten uwer kinderen beven. – met liefde zult gy leeren en onderrichten, met liefde zult gy voorgaan en stichten, met liefde zult gy lijden en verdragen, met liefde zult gy waken en bidden. – En Uwen Bruidegom, wiens liefde uw hart alleen bezit, Zal u tog eens alle harten ter beloning van Uwe liefde Schenken. – laat dan alle wateren van tegenheid Uwe liefde niet uitblussen. – de liefde immers is Zoo Sterk als de dood. – de liefde overwint alles! – Wel aan! – laat dan Uwe liefde Uwe kinderen door hare werken voorlichten en aanmoedigen, en zorgt volgens de vermaning van den apostel 1 Cor 16 v. 14, dat alles, wat er gedaan word, met liefde geschiede. –

Ik verhoor van u, dat u weet te worden; als ook dat de liefde-vermaningen, welke ik hier boven in den pastoor van Uwen Zaken heb aangehaald, zoo door Uwe Zorg als door Uwe onophoudelyke gebeden, eenmaal hare uitwerking in Uwe gemeen te zullen hebben. – Ach! wat een troost voor ons, en wat een heerlijkheid van God, dat niet geven! – Dan Zoud ik in waarheid met Paulus tot Epilemon 1/4 mogen zeggen. – ik heb groote vreugd en troost geschopt in Uwe liefde. –

Neemt deze korte vermaning moeder en zusters! om den pastoor der liefde hem in liefde aan. – Ik weet en deken, dat het hart over is van de liefde, want het is worden gegeven, maar ik hoop, dat het start van den St. Vincentius van de stichting van den pastoor, dat het harten de genaykame liefde van de stichting van den pastoor, om de in liefde met vrucht aan te nemen te laten overwinnen, om de in liefde met vrucht aan te nemen te laten overwinnen.